

FATABUREN 1998

KÄNN DIG
SJÄLV

KÄNN DIG SJÄLV

NORDISKA MUSEET

KÄNN DIG SJÄLV

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK FATABUREN 1998

Fataburen 1998

ISBN 91 7108 428 2 ISSN 0348 971 X

© Nordiska museet och respektive författare

Redaktör *Ingrid Bergman*

Grafisk form *Linn Fleisher*

Omslag *Collage av fotografier ur boken*

Foto om intet annat anges *Sören Hallgren, Nordiska museet*

Tryckt hos MediaPrint, Uddevalla AB 1997

EN KLÄNNING SKANSEN TUR OCH RETUR

Ann Resare

Syskonen Kerstin Axelsson och Inger Oknestam skänkte 1994 en blå hemvävd klänning till Skansens Klädkammare. Det var den klänning som deras farmor Johanna Lundquist hade låtit sy för sin Stockholmsresa i augusti 1896. Johannas far, Åke Lundquist, hade sålt Oktorgsgården till Artur Hazelius och nu skulle den 31-åriga Johanna åka till Skansen för att se till att föremålen placeras ut rätt i gården innan den öppnades för publik.

Det var en modemedveten ung kvinna som skaffade sig denna figursydd klänning med jacka till sin Stockholmsresa. Jackans fårbogsärmar vittnar om att hon följde med sin tid. Det blå ylletyget är hemvävt, men de eleganta snörmakerierna, kjolens borstkant och det klarröda yllefodret är köpevaror.

För Klädkammaren är denna klänning värdefull på grund av sin anknytning till Oktorgsgården, men den är också intressant som en modeklänning i folklig tappning. Vi har låtit kopiera den och funnit den mycket användbar, eftersom den inte har 1890-talets alla modeöverdrifter utan har tagit fasta på de mest utpräglade stildragen och stöpt om dem i hemvävt material.

När jag senare ville lära mig mer om Johanna Lundquist kontaktade jag Johannas barnbarn, som stämde träff med mig på Slöinge kyrkogård i Halland. Där gick vi runt och bekantade oss med hela släkten och läste på alla gravstenar innan vi åkte till platsen där Oktorpsgården legat. Kvar är brunnen med sin hävarm. Platsen ligger naturskönt i en grönskande jordbruksbygd. När solen strålade denna varma sommardag var det svårt att förstå att museimän på 1890-talet ansåg att detta var "ett torftigt reliktområde". Vi beskådade sedan den storslagna gård som bonden Åke Lundquist lät bygga för de 5 000 kr som han fick av Hazelius, när han sålde Oktorpsgården till Skansen.

När Artur Hazelius anlade Skansen 1891 flyttade han först Morastugan dit och fortsatte sedan med Kyrkhultstugan. Den

Konstnären Severin Nilsson fotograferade på 1870-talet många Hallandsmiljöer. Den finklädde flickan i centrum är Johanna Lundquist utanför sitt föräldrahem i Oktorp. Gården flyttades på 1890-talet till Skansen och hon var med om att inreda den. Foto Severin Nilsson, Nordiska museets arkiv.

Den blå ylleklänningen som Johanna Lundquist lät sy till sin Stockholmsresa 1896 har återkommit till Oktorpsgården på Skansen. Klädkamraren har sytt en exakt kopia av denna folkliga modeklänning till Skansenchefen Anna-Greta Leijon. Foto Birgit Brånvall, Nordiska museet.

tredje gården skulle vara en gård från Halland. Det var främst ryggåsstugorna och deras ålderdomliga inredning som intresserade Hazelius. Oktorpsgården är en typisk sådan stuga, som består av en låg timrad byggnad med två våningar höga loftbodar s.k. häbbar vid kortsidorna, den ena timrad, den andra i skifteteknik. Taken är halmtäckta. I bostadsdelen är ett takfönster det enda ljusinsläppet. Tidigare hade man flyttat enstaka hus till Skansen men nu beslöt Hazelius att flytta hela gården med tillhörande uthus.

Artur Hazelius blev tidigt intresserad av Halland. En hallandsinteriör – Årstadstugan – var klar redan när Skandinavisk-etno-

grafiska samlingen på Drottninggatan invigdes i oktober 1873. 20 år senare gav Artur Hazelius i uppdrag åt P. G. Vistrand att leta efter lämpliga hus från Halland, vilka skulle placeras på Skansen. Till jul 1893 fick Nordiska museet två tavlor som föreställde Oktorsgården av konstnären Olof Hermelin. I augusti 1895 bestämde sig Artur Hazelius. Det berodde troligen på att Dansk Folkemuseum också var spekulant på stugan. "Herr Doctorn" erbjöds att köpa stugan för en summa av 3 500 kr. Om den skulle säljas till Danmark skulle priset vara 4 000 kr. Priset för hela gården blev 5 000 kr. I oktober 1895 åkte Artur Hazelius ner för att själv slutföra köpet. Oktorsgården fyllde 13 järnvägsagnar och Artur Hazelius hade utverkat gratis transport av sj långt tidigare. Lokala hantverkare följde med för att återuppföra gården. Mellan 23 maj 1896, då gården lämnade Halland, och den 23 augusti samma år, då den invigdes på Skansen, måste man arbetat oerhört effektivt. Interiören hade 350 föremål som Artur Hazelius själv hade valt ut. Han valde bort det som verkade nygjort och kompletterade det med äldre föremål ur museets samlingar.

Johanna Lundquist reste i augusti 1896 till Stockholm för att iordningställa sitt barndomshem. Hon skulle se till att föremålen kom på rätt plats och att stugan blev "dragen" med målade bonader och drättar, (mönstervävda, långsmala textilier) som täckte väggarna. Man ville visa stugan dragen året om. I verkligheten var det endast till de stora kyrkohögtiderna som man drog stugorna.

Inför Stockholmsutställningen 1897 hade Artur Hazelius planer på att få familjen Lundquist att komma till Skansen och bo i stugan under sommaren. Men pappa Åke Lundquist var för klen och sjuklig. Man förhandlade då med andra hallänningar som skulle kunna bebo stugan, med det gick inte att genomföra. Det fick bli dalkullor som visade såväl Oktorsgården som Kyrkhultsstugan och Morastugan.

På en bild av Oktorsgården, då den låg på sin ursprungliga plats, sitter familjen och gårdsfolket på bänken utanför västra häbbaret. Den lilla flickan i mitten är Johanna Lundquist, till

höger hennes far Åke Lundquist. Fotot är taget av Severin Nilsson och året bör vara 1872. Alla är uppklädda och man ser att Johanna har finklänning med tygrik kjol, jacka med skört och kängor med liten klack. Hon var enda barnet och säkert ganska privilegierad i denna välbeställda familj.

Severin Nilsson var genremålare och fotograf. Ofta använde han fotografierna som underlag för sina målningar. Ibland var bilderna arrangerade. Han hade direktkontakt med Artur Hazelius och samlade föremål till Nordiska museet samtidigt som han dokumenterade livet i Halland. En annan interiör från Oktorpsgården med familjen Lundquist visar en stram karaktär. Johanna har blivit ung kvinna med mörk klänning med isättning i avvikande färg, lång volangkjol och ljust, randigt förkläde. Håret är åtdraget i en knut.

På några av Severin Nilssons bilder ser man sommargäster och stadsbor klädda i turnyrer, åtsittande klänningar och modehattar samtidigt som folket kring gårdarna alltid har förkläden, schaletter och träskor. Hans bilder visar tydligt att det är stor skillnad på klädseln hos stadsbor och sommargäster mot de som bodde på landet.

Sondöttrarna Kerstin Axelsson och Inger Oknestam, som växte upp med farmor Johanna Lundquist i den på 1890-talet nybyggda gården, hade hört berättas mycket om farmors Stockholmsresa. När de själva blev pensionerade bestämde de sig för att göra om farmors resa från Slöinge till Stockholm. De packade ner den blå klänningen och tog tåget som farmor gjorde 100 år tidigare. Så kom Johannas finklänning åter till Skansen.